

Колісник В.Ю.

## Рівень навченості іноземної мови за професійним спрямуванням після застосування особистісно-орієнтованого навчання

Колісник Вікторія Юрївна, аспірант кафедри педагогіки вищої школи і освітнього менеджменту Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, м. Черкаси, Україна

**Анотація.** У статті доводиться доцільність використання особистісно-орієнтованого навчання студентів спеціальностей "Біологія", "Хімія", "Комп'ютерні науки" іноземної мови за професійним спрямуванням на основі технології різнорівневого підходу.

**Ключові слова:** особистісно-орієнтоване навчання, різнорівневий підхід, іноземна мова професійного спрямування

**Вступ.** Різний рівень шкільної підготовки ускладнює як діяльність викладача, так і вивчення іноземної мови студентами. Вирішенню цієї дилеми сприяє особистісно-орієнтоване навчання, при якому студенти опановують іноземну мову на одному з трьох рівнів (різнорівневе навчання). Цю проблему вивчали вчені: К.В. Бондаревська (теорія й концепція особистісно-орієнтованої освіти), С.І. Подмазін (теоретичні принципи розвитку особистісно-орієнтованої освіти, дві моделі інституцій освіти), І.С. Якиманська (моделі особистісно-орієнтованої педагогіки, запровадження терміну «засвоєння»), А.А. Плігін (пріоритет на особистість того, хто навчається, структура особистісно-орієнтованої освіти), С.С. Полат (принципи педагогічної технології особистісно-орієнтованого підходу).

**Метою** даного дослідження було визначити доцільність застосування особистісно-орієнтованого навчання іноземної мови професійного спрямування на спеціальностях "Біологія", "Хімія", "Комп'ютерні науки". **Матеріалом** дослідження стали самостійні роботи за кожною спеціальністю. Застосовувалися такі **методи дослідження** як опитування, бесіда, анкетування.

**Виклад основного матеріалу.** Провідною для учнів і студентів є навчальна діяльність. Тому "ставлення до неї, уміння планувати її і організувати – все це недвозначні показники особистості учня, його індивідуальності" [1, с. 9]. Ми перевірили рівень навченості студентів після введення особистісно-орієнтованого навчання на основі різнорівневого підходу. Терміном "навченість" учений І. П. Підласий називає "результати навчання, академічні успіхи, навчальні досягнення учнів тощо" [4, с. 178].

На думку дослідниці В. Бучківської "особистісно-орієнтований підхід ґрунтується на тому, що в освітньому процесі інтегровано взаємодіють два види діяльності: навчальна (нормативно-освітня діяльність суспільства) й учіння (індивідуально значуща діяльність окремого індивіда) [2, с. 142]. Вона вважає, що вивчення цієї інтеграції виокремлює ряд позицій, на яких ґрунтується особистісно-орієнтоване навчання. На її думку особистісно-орієнтоване навчання має забезпечувати розвиток і саморозвиток особистості учня; зміст освіти, її засоби й методи підбирають і організують так, щоб учень міг вибирати предметний матеріал, його вид і форму; критеріальна база особистісно-орієнтованого навчання враховує не тільки рівень досягнутих знань, умінь і навичок, а й сформованість певного інтелекту; освіченість як сукупність знань, умінь і навичок, індивідуальні здібності є важливим засобом становлення духовних і інтелектуальних якостей учня, що є основною метою сучасної освіти; навченість і освіченість не тотожні за своєю

природою і результатами".

Досягнення студентів перевірено проміжним зрізом, проведеним у 2009 – 2012 роках. Змістові компоненти охопили знання з лексики, граматики й фонетики.

1. Наявність великої кількості синонімів доводить багатство мови, а мовця, що володіє ними, характеризує як знавця високого рівня. Тому цю тему включили до перевірки лексичного аспекту іншомовної готовності студентів до вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням. Одержані результати подано у таблиці 1.

Отриманий результат (14 % правильних, 68 % часткових і 18 % неправильних відповідей) зумовлено наступними причинами: нерозумінням завдання (переклад замість подання синонімів); неправильним розрахунком часу; помилками правопису. Шляхами усунення подібних помилок є: позиціонування синонімів як альтернативних засобів передачі думки, можливість не лише вибирати синоніми з-поміж поданих слів, а й пропонувати свої варіанти, рухаючись від простого вибору до творчого мислення.

2. Переклад словосполучень виявляє знання не лише лексичних одиниць, але й уміння їх поєднувати граматично. Результати перевірки такого завдання подано в таблиці 2.

Правильні і часткові відповіді складають по 49 %. Більшість словосполучень було перекладено, але зраховувались тільки граматично правильні, що значно зменшило їхню кількість. То ж наявні наполегливість і впевненість при донесенні до адресата своєї думки.

До факторів впливу на засвоєння навичок перекладу ми відносимо: часте вживання словосполучень фахової тематики при виконанні усних творчих завдань; логічність і послідовність у подачі матеріалу, де кожен наступний текст пов'язаний із попереднім у лексичному й граматичному аспектах; добре засвоєння студентами опрацьованих лексичних одиниць.

Пріоритетом вивчення іноземної мови є комунікативний аспект, тому очевидно, що отримані знання студенти застосовують вправно, досягаючи головної цілі спілкування – обміну інформацією.

3. Із практичного педагогічного досвіду ми знаємо, що переклад речень виявляє комплексні знання й уміння студентів: граматичні вміння зв'язувати різні частини мови між собою і будувати речення англійською мовою, лексичні навички підбирати доречні слова й правильно їх розташовувати, здатність запам'ятовувати й передавати іноземною мовою інформацію професійного характеру. Тому, зазвичай, за виконання такого завдання беруться студенти високого й середнього рівнів. Результати перевірки його виконання подано в таблиці 3.

Отримані дані (28 % правильних, 42 % часткових і 30 % неправильних відповідей) підтверджують наше припущення щодо появи позитивних результатів навчальної діяльності після застосування технології різнорівневого підходу. Студенти легкого рівня теж опрацювали це завдання, виявивши при цьому прагнення зростати в навчальному плані, підвищуючи

рівень складнощів завдань.

Чинники успішної навчальної роботи: систематичні творчі завдання на використання заданої інформації чи складання власної розповіді; логічний зв'язок тестів із численним повторенням засвоєного матеріалу; хороші граматичні знання; комфортна психологічна ситуація навчання.

**Таблиця 1.** Знання синонімічного ряду

Відповіді, %	Спеціальність, курс						Середній показник
	Біологія, I	Біологія, II	Хімія, I	Хімія, II	Комп'ютерні науки, I	Комп'ютерні науки, II	
Правильні	23	0	17	0	36	8	14
Часткові	45	83	66	86	46	84	68

**Таблиця 2.** Переклад словосполучень

Відповіді, %	Спеціальність, курс						Середній показник
	Біологія, I	Біологія, II	Хімія, I	Хімія, II	Комп'ютерні науки, I	Комп'ютерні науки, II	
Правильні	21	17	58	71	62	54	49
Часткові	79	83	42	29	33	30	49

**Таблиця 3.** Переклад речень

Відповіді, %	Спеціальність, курс						Середній показник
	Біологія, I	Біологія, II	Хімія, I	Хімія, II	Комп'ютерні науки, I	Комп'ютерні науки, II	
Правильні	21,5	33	25	43	38	8	28
Часткові	64,5	50	58	57	44	77	42

Важливо відмітити, що всі справились із завданням доволі успішно, тобто зможуть легко поспілкуватися з іноземцями на професійні теми, досягаючи мети викладання цього курсу. Як стверджує педагог О.П. Лучанинова, "особистісно-орієнтований підхід не займається формуванням особистості з заданими ознаками, а створює умови для повноцінного прояву й розвитку особистісних функцій суб'єктів освітнього процесу" [3, с. 3]. Отже, йдеться про підвищення психологічних і навчальних показників після застосування особистісно-орієнтованого підходу й створення належних умов для повноцінного розвитку особистості.

Здебільшого на заняттях використовують письмовий переклад. Хоча усна його форма передбачає звернення до транскрипції, значень незнайомих слів і опрацювання англійською лексикою. Тому варто спрямовувати навчальну увагу на створення різних професійних ситуацій для застосування лексики й засвоєння мовленнєвих навичок.

4. Часові форми дієслів часто спочатку викликають острах. Проте, після регулярного виконання тренувальних вправ і з'ясування незрозумілого, відбувається звикання й усвідомлення матеріалу. Відмічалось підвищення інтересу серед студентів, які зрозуміли хоча б одну із запропонованих тем. У них зростала самооцінка, з'являлася віра у власні сили, виникало прагнення працювати так і надалі. Саме це спонукає студентів до старанності в навчанні, а викладача – до утримання їхнього пізнавального інтересу.

Вчена К.В. Шаманська пропонує різноманітні прийоми для збільшення пізнавального інтересу. До них включають такі: демонстрацію наочного приладдя; залучення для викладу нового матеріалу яскравих прикладів і фактів; створення проблемних ситуацій

для збудження в учнів внутрішнього протиріччя між пізнавальними завданнями і недостатнім рівнем наявних знань для їхнього вирішення; нетрадиційні форми організації навчального процесу (уроки-змагання, лінгвістичний бій, рольову гру) [6, с. 135].

Для перевірки граматичних знань з англійської мови ми вибрали три найбільш уживані часові форми дієслова на першому курсі; пасивний стан, модальність, герундій та інфінітив – на другому курсі. Результати перевірки виконання цих завдань подано в таблиці 4.

Тема "Теперішній неозначений час" (The Present Indefinite Tense) виявилася зрозумілою понад половині студентів (72,5 % правильних і 27,5 % неправильних відповідей). Майже всі опитані (93 % правильних і 7 % неправильних відповідей) показали свої навички вправно вирізняти з-поміж інших теперішній тривалий час (The Present Continuous Tense). Запропонована тема зазвичай успішно засвоюється через наявність конкретних часових показників.

Теперішній доконаний час (The Present Perfect Tense) завжди вимагає більших зусиль від студентів через складність формування і використання двох різних способів утворення дієприкметника, що і підтверджують отримані результати (39 % правильних і 61 % неправильних відповідей). Поясненням низьких показників є тривалість процесу засвоєння цього граматичного матеріалу на момент виконання самостійної роботи і складність узгодження часів в англійській мові. У подальшому необхідно продовжувати теоретичні пояснення у поєднанні із практичними випадками вживання. Доречно обирати вправи на порівняння часових форм при перекладі саме з української мови на англійську, приміром, слово "ходив" переда-

смо англійською як “went” (минулий неозначений час), а доконана форма “прийшов” має інший відповідник – “has gone” (теперішній доконаний час).

Середній показник успішності з теми пасивний стан становить 58 %, інфінітив – 52 %, модальні дієслова – 23 %, герундій – 21 %. Тема “Герундій” виявила дещо менший рівень правильних відповідей.

Вона доволі часто є наріжним каменем у вивченні граматики англійської мови.

Фактори слабкого засвоєння граматики: а) комунікативна спрямованість навчального процесу; б) відсутність аналогії герундію в рідній мові й подібність за формою до дієприкметника; в) психологічні установки (граматика важка).

Таблиця 4. Граматичні завдання

	Спеціальність, курс			Середній показник
	Біологія, I курс	Хімія, I курс	Комп'ютерні науки, I курс	
Present Indefinite	54,5	76	87	72,5
Present Continuous	95	83	100	93
Present Perfect	41	8	67	39
	Біологія, II курс			Середній показник
	Хімія, II курс	Комп'ютерні науки, II курс		
Passive Voice	33	86	54	58
Infinitive	25	71	61	52
Modals	8	14	46	23
Gerund	25	0	38	21

5. Для перевірки практичних умінь із фонетики студенти-першокурсники розділяли дієприкметник другого типу правильних дієслів на три групи відповідно до вимови закінчення. У студентів другого курсу перевірялися знання словотвору із закінченням “ing”. Отримані дані подано у таблиці 5.

Як бачимо, переважна більшість опитаних I курсу

виконала це завдання: 42 % правильних, 28 % часткових і 30 % неправильних відповідей. Одержані дані вважаємо досить непоганими, оскільки фонетичні вміння становлять лише частину від загальних знань і умінь студентів, а набуті вміння – це результат навчального процесу на I курсі. Утім, помилки у вимові зумовлені рядом причин.

Таблиця 5. Вимова закінчення “ed” (I курс) і закінчення “ing” (II курс)

Відповіді, %	Спеціальність			Середній показник
	Біологія	Хімія	Комп'ютерні науки	
I курс				
Правильні	32	50	44	42
Часткові	18	25	41	28
II курс				
Правильні	33	43	77	51
Часткові	67	43	23	44

На заняттях викладач не має достатньо часу для детального пояснення усіх фонетичних норм англійської мови. Доводиться вибирати найнеобхідніший і найбільш часто вживаний матеріал.

Подекуди викладачу доводиться займатися перевчанням вимови. Будь-яке порушення звичного сприймається негативно, а переконування, що закінчення “ed” ніколи не читається /ed/, і поготів викликає протидію з боку деяких студентів. Тому ключову роль у такій ситуації грає вміння викладача проявити гнучкість і довести правильність своїх тверджень без образ колег-попередників і самих студентів.

Не всі студенти здатні одразу запам'ятати правила через відмінності у психофізичному розвитку. Якщо одним достатньо разу для хорошого розуміння матеріалу, то іншим необхідне виконання великої кількості вправ для засвоєння на середньому рівні.

Тому спрямованість дій викладача має стосуватися таких аспектів: а) навчити студентів виокремлювати закриті й відкриті склади і розрізняти види приголосних англійської мови для правильного прочитання закінчень після них; б) постійно тренувати вимову шляхом численного повторення лексичних одиниць у різних ситуаціях упорядкованого часу; в) регулярно повторювати правила вимови закінчень і застосовувати їх на практиці.

На II курсі більшість учасників повністю справила-

ся із завданням, подавши 51 % правильних і 44 % часткових відповідей. Причини такої ситуації: а) залишковий принцип вивчення фонетичного аспекту; б) відмінність правил правопису слів із кінцевим “у” між іменником і дієсловом; в) відмінність фонетичних правил вимови закінчення в українській мові (де закінчення зазвичай оглушується) і англійській мові (де чіткі правила вимови дзвінків і глухих звуків).

Напрями подальшої роботи викладача: повторення правопису закінчення “ing”; закріплення засвоєних знань виконанням тренувальних вправ.

Відомий учений С.І. Подмазін писав: “Метою особистісно-орієнтованої освіти є не формування і навіть не виховання, а перебування, підтримка, розвиток людини в людині й розвиток у ній механізмів самореалізації, необхідних для становлення самобутнього особистісного образу й діалогічного безпечного способу взаємодії з людьми, природою, культурою, цивілізацією” [5, с. 142]. Отже, навіть за результатами проміжного зрізу у порівнянні з початковими даними відмічаємо позитивні зміни в навчальному аспекті і психологічному стані студентів.

#### Результати і їхні обговорення.

1. Студенти виконали вправи на знання лексики, граматики й показали вміння виконувати творчі завдання. Лексична частина охоплювала: синоніми (14 % правильних і 68 % часткових), словосполучення (49

% правильних і 49 % часткових відповідей); переклад речень (28 % правильних і 42 % часткових відповідей).

2. Успішність виконання граматичних завдань для студентів першого курсу були такими: теперішній неозначений час – 72,5 % успішних відповідей, теперішній тривалий час – 93 %, теперішній доконаний час – 39 %. Представники другого курсу опрацювали теми: пасивний стан – 58 %, інфінітив – 52 %, модальні дієслова – 23 % і герундій – 23 % правильних відповідей.

3. Фонетичну перевірку представлено вимовою закінчення “ed” на I курсі (42 % правильних і 28 % часткових відповідей) і правописом дієслів із закінченням “ing” на II курсі (51 % правильних і 44 % часткових відповідей).

4. Вже на проміжному етапі навчання стали очевидними позитивні зрушення у навчальній і психологічній сферах життя студентів завдяки застосуванню

особистісно-орієнтованого підходу до навчання. У навчальному плані це проявляється значною частиною правильних відповідей, а в психологічному – відсотковою ставкою виконання різних видів завдань, комфортним відчуттями стосовно перебування у групі. Це свідчить про впевненість студентів у своїх силах і можливість реального виконання завдань. Кожну тему в разі невдачі студенти мають змогу перескласти, продовжуючи навчатися на своєму рівні чи підвищуючи його в залежності від теми. Існує чимало проблемних аспектів у правописі, вимові закінчень і граматиці, що потребують додаткового розгляду. Але впевнено відмічаємо зміни на краще у загальній емоційній атмосфері груп, позитивному налаштуванні, зворотньому контакті між викладачем і студентами.

**Висновки.** Введення особистісно-орієнтованого навчання на основі технології різнорівневого підходу сприяє успішному вивченню іноземної мови за професійним спрямуванням.

#### ЛІТЕРАТУРА (REFERENCES TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Баєв Б.Ф. Психологічне вивчення учнів / Б.Ф. Баєв – К. : Радянська школа, 1977. – 112 с.  
*Bayev B.F. Psykholohichne vyvchennya uchniv [Psychological studying of pupils]. – K. : Radyans'ka shkola, 1977. – 112 s.*
2. Бучківська В. Сутність особистісно-орієнтованого підходу в педагогічній теорії // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічна. – 2002. – № 9. – 161 с.  
*Buchkiv's'ka V. Sutnist' osobystisno oriyentovanoho pidkhdou v pedahohichniy teorii [Essence of person oriented approach in pedagogical theory] // Naukovi zapysky Ternopil's'koho derzhavnogo pedahohichnogo universytetu. Seriya: Pedahohichna. – 2002. – # 9. – 161 s.*
3. Лучанінова О.П. Особистісно-орієнтований підхід як необхідна умова формування мотивації навчальної діяльності студентів технічних вищих навчальних закладів [Е-ресурс] *Luchaninova O.P. Osobystisno oriyentovanyu pidkhdid yak neobkhdidna umova formuvannya motyvatsiyi navchal'noyi diyal'nosti studentiv tekhnichnykh vyshchyykh navchal'nykh zakladiv [Person oriented approach as necessary condition of forming studying motivation of the students at the higher technical educational institutions]. – [Online]:* [http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc\\_Gum/Pfto/2009\\_1/files/](http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/Pfto/2009_1/files/)

4. Підласий І.П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів. Навчальний посібник. К.: Україна, 1998. – 343 с.  
*Pidlasyi I.P. Diahnostyka ta ekspertyza pedahohichnykh proektiv. [Diagnostics and appraisal of pedagogical projects] Navchal'nyu posibnyk. – K.: Ukrayina, 1998. – 343 s.*
5. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование: Социально-философское исследование. – Запорожье: Прोsvita, 2000. – 349 с.  
*Podmazyn S.Y. Lychnostno-oryentirovannoe obrazovanye: Sotsyal'no-fylosofskoe yssledovanye [Person oriented education: social and philosophical research]. – Zaporozh'e: Prosvita, 2000. – 349 s.*
6. Шаманська К.В. Шляхи формування пізнавального інтересу школярів до вивчення іноземних мов: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перший крок науку». Т. 3. – Луганськ: Поліграфресурс, 2010. – С. 133 – 136.  
*Shamans'ka K.V. Shlyakhy formuvannya piznaval'noho interesu shkolyariv do vyvchennya inozemnykh mov [Ways of forming educative interest to foreign languages among schoolchildren]: materialy vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi «Pershyy krok nauku». – T. 3. – Luhans'k: Polihrafresurs, 2010. – S. 133 – 136.*

#### **Kolisnyk V.Yu. The level of teachability ESP after using person oriented studying**

**Abstract.** The article proves the necessity of using person oriented teaching via multi-level approach to teaching ESP for the students of Biology, Chemistry and IT.

**Keywords:** *person oriented teaching, multi-level approach, ESP*

#### **Колисник В.Ю. Уровень обученности иностранному языку профессиональной направленности после использования личностно ориентированного обучения**

**Аннотация.** В статье доказана целесообразность использования личностно ориентированного обучения на основе технологии разноуровневого подхода к обучению иностранного языка профессиональной направленности студентов специальностей “Биология”, “Химия” и “Компьютерные науки”.

**Ключевые слова:** *личностно ориентированное обучение, разноуровневый подход, иностранный язык профессиональной направленности*